

НАПРЯМ 4. КОГНІТИВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ, РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-286-2-13>

Азаренков О. Г.,
*завідувач відділення психологічного забезпечення
відділу кадрового забезпечення
Донецького державного університету внутрішніх справ*

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Анотація. У статті йдеться про вивчення уявлень майбутніх правоохоронців про загрози їх майбутньої професійної діяльності, що є когнітивним чинником для виникнення стресу, і можливою перешкодою для розвитку стресостійкості і завершення процесів успішної професіоналізації.

Ключові слова: професіоналізація, самовизначення, стресор, стресостійкість, правоохоронці.

Azarenkov O. Stress resistance as a component of professionalization of future law enforcement officers

Summary. The article deals with the study of the perceptions of future law enforcement officers about the threats to their future professional activity, which is a cognitive factor for the occurrence of stress, and a possible obstacle to the development of stress resistance and the completion of successful professionalization processes.

Key words: professionalization, self-determination, stressor, stress resistance, law enforcement officers.

Дуже важливим етапом соціалізації для особистості є професійне самовизначення. Специфіка діяльності в особливих та екстремальних умовах праці висуває додаткові вимоги до особистісних та індивідних якостей майбутніх поліцейських, таких як ситуації підвищеної фізіологічної та психологічної напруги, швидкий темп виконання обов'язків, велика відповідальність за професійні дії. Для розвитку професійно важливих особистісних якостей та формування

стресостійкості в закладах вищої освіти МВС України створюються специфічні умови навчання курсантів, які суворо регламентують: правила поведінки й спілкування в курсантських колективах, вибудовування відносин на принципі субординації, проживання в приміщенні казармового типу, примусове обмеження спілкування з сім'єю та близьким оточенням, чітке визначення часу, який виділяється для власних потреб та інше.

Р. Лазарус першим звернув увагу наукової спільноти на когнітивний аспект при виникненні стресу у людини. Він стверджував що психологічний стрес розвивається в результаті оцінки значущості ситуації для суб'єкта, його інтелектуальних процесів та індивідуальних особливостей, тобто, «природа стресу залежить не від стимулів і не від людини, а визначається їх взаємодією. Стрес залежить від того, як людина оцінює події та адаптується до них» [1]. Таким чином, на думку автора, в основі регуляції взаємодії навколишнього середовища і особистості лежить «первинна» і «вторинна» когнітивна оцінка ситуації. Лазарус розділяє первинну оцінку ситуації на три типи, від яких залежить емоційна реакція на подразник: нейтральна для особистості ситуація, тяжка ситуація і третій тип поділяється на шкоду (ситуація вже відбулася) і загрозу (очікування шкоди).

Після первинної оцінки і в випадку коли чинники (стресори) навколишнього середовища інтерпретуються індивідом як загрози, вмикається «вторинна» оцінка ситуації, розглядається співвідношення інтенсивності дії стресора, ступеня загрози, яка виходить від стресора та наявних у особистості ресурсів для подолання такої ситуації. Отже, відчуття стресу цілком суб'єктивне, як і поведінка направлена на подолання стресових ситуацій.

Це підтверджують дослідження I. Janis, в яких дослідником було встановлено дуже слабкий зв'язок між об'єктивною серйозністю майбутнього хірургічного втручання і ступенем страху, що відчували пацієнти, які очікували на хірургічну операцію [3]. В схожих дослідженнях Ландберга и Терелла була порівняна оцінка стресогенності різних подій життя людей з високим рівнем нейротизму і іншими, в результаті було встановлено, що перші значною мірою оцінюють події як більш хвилюючі і тривожні [2].

Метою нашого дослідження, яке було проведено в кінці 2021 навчального року в Донецькому національному університеті внутрішніх, було з'ясувати уявлення курсантів про загрози їх майбутньої професійної діяльності, що є когнітивним аспектом для виникнення стресу, перешкодою для розвитку стресостійкості і завершення процесів професіоналізації. Вибірку дослідження склали 620 курсантів.

В уявленнях курсантів випускних курсів про умови і обов'язки майбутньої професійної діяльності були помірно виражені такі стрес-фактори: ненормований робочий день, праця у вихідні, відсутність часу на особисте життя, дуже інтенсивний режим праці, негативне ставлення до поліцейського з боку населення, ситуації де потрібно задіяти силові дії.

В уявленнях курсантів першого курсу щодо стрес-факторів у роботі поліцейського зазначені: відповідальність за життя людей, власні вчинки та загроза для власного життя і здоров'я.

Висновок. Отже, можемо констатувати, що в очікуваннях курсантів старших курсів щодо майбутньої професії виражені аспекти організаційного стресу, на першому курсі виражені аспекти гострого стресу, де значними стрес-факторами курсанти вважають відповідальність за свої дії чи бездіяльність та побоювання за власну безпеку.

Рівень психологічного стресу під час дослідження майже у всіх курсантів був низький або середній. Це дозволяє зробити висновок про те, що система специфічних умов навчання в університеті розрахована таким чином, щоб особистість змогла поступово адаптуватися до умов майбутньої професійної діяльності. Стресори, дію яких відчувають курсанти на різних етапах навчання, мають обмежений, короткотривалий вплив на особистість і з часом інтегруються в систему необхідних для професійної діяльності поліцейського якостей.

Список використаних джерел:

1. Lazarus R.S., Folkman S. Stress, appraisal and coping. N.Y.: Springer Publishing Company, 1984. P. 445.
2. Lundberg U., Theorell T. Scaling of life changes: Differences between three diagnosis groups and between recently experienced and non-experienced events // Journal of Hun.ar. Stress. 1976. 2. P. 7-17
3. Janis I.L. Psychological Stress. N.Y.: Wiley, 1958.